

În Maramureșul voievodal a existat o mișcare teatrală a cărei începuturi ne este greu să o determinăm. Seva se trage din folclor și mai ales din activitatea cărturarilor, un exeplu elocvent fiind „VIFLAIMUL”- o piesa de teatru popular cu o temă sacră, care abordează mitul nașterii, personajele sunt: Iosif, Maria, Irod, vestitorul, hangiul, îngerul, doi păstori, cei trei crai de la răsărit, doi ostași, moartea, dracul, moșul și străjerul. Învățătorul și folcloristul Petru Bilțiu-Dancuș (1 iulie 1863 – 28 mai 1907), a scris piesa „Viflaimul”, în limbajul pe care-l puteau înțelege oamenii de la sat din acea vreme, lasând o scenetă care s-a răspândit în Maramureș și este jucată anual.

În planul cult al creației teatrale a existat în Sighetu Marmației din 1836 o societate culturală care organiza spectacole de teatru. În anul 1887 se inaugurează un teatru de vară care avea 750 de locuri și era situat într-un parc (acum piața de alimente). Cortina teatrului a fost donată de actrița Prielle Cornelia, născută la Sighet în anul 1826, devenită celebră după ce a jucat la Teatrul din Satu Mare și apoi la Teatrul Național din Pesta. Inaugurarea a avut loc la data de 21 mai 1887 cu premiera comediei „Bule de aer ”de Csiki Gergely, încasările fiind donate Spitalului orășenesc. Teatrul de vară a fost demolat în anul 1938, când s-a amenajat o piață de alimente (până nu demult se mai vedeau semnele teatrului de vară la „alimentara” din piață, după 1989 s-au șters orice urme).

În anul 1882 are loc la Sighet adunarea generală pentru Fond de Teatru Român urmată de serbări cultural-artistice. În secolul următor teatrul este tot mai prezent în viața culturală a orașului.

În anul 1889 a fost inaugurată clădirea care până în anul 1945 a purtat numele „REDUTA”. Este una din cele mai reprezentative construcții ale orașului. Aici se organizau manifestările artistice și cele mai importante evenimente culturale. După 1944 clădirea va găzdui sala de spectacole care avea o lojă, un balcon principal și două balcoane (care erau mai mult

decorative), scena era rotaivă, unicat în Ardeal, apoi a devenit Cinematograf.

După 1918 școlile sighetene întreţin o vie activitate teatrală. Asociația Presei din Maramureș a avut o trupă de amatori care a suținut multe spectacole. ASTRA a organizat o secție de teatru- adulți și copii- care au organizat o serie de spectacole. La Palatul cultural funcționa un cerc artistic care avea și o secție de estradă pentru copii. Aici a debutat fiica familiei Petru Butuc director la salinele de la Coștiu, Șugatag și la Regia Salinelor de la Cămara-Sighet, care va deveni una din cele mai cunoscute actrițe de film din țară, Magda Barbu.

După 1948, un rol important l-a avut Școala populară de artă, care a avut clase de teatru. Directorul Ludovic Brukstein a desfășurat o bogată actvitate ca dramaturg, publicând un mare număr de piese, majoritatea într-unul sau două acte. Multe piese i-au fost jucate de formațiile de amatori: ”Un pas necugetat”, ”Pământ și frați”, ”Un musafir neașteptat”, ”Freamăt de toamnă”, unele fiind puse în scenă sub regia lui.

În ani 60-70 un grup de medici de la Spitalul orășenesc, devin nucleul mișcării teatrale, montând piesele „O scrisoare piedută” și „Năpasta” de I.L.Caragiale. În școli și licee, în instituțiile și fabricile sighetene se montează spectacole de teatru. De exemplu la Liceul „Dragoș Vodă”, elevii vor prezenta spectacole cu piesele: „Lașii în carnaval” de Vasile Alecsandri, „Vicleniile lui Scapin”de Molière, „O noapte furtunoasă”de I.L.Caragiale, „Pic-nic pe câmpul de luptă” de Fernando Arrabal, „Adolescentul” de Horia Lovinescu, montaje literare, iar cei mai buni elevi devin actori în spectacolele Casei de cultură.

Datorită activități teatrale desfășurate în Sighetu Marmației, în stagiunea 1966-1967, se dispune „acordarea titlului de „TEATRUL POPULAR” cu stagiune permanentă, colectivului teatral de amatori al Casei orășenești de cultuă din Sighet”, la festivitatea de deschidere s-a prezentat spectacolul cu piesa „PLICUL” de Liviu Rebreanu. Au urmat spectacole cu piese din dramaturgia românească sau universală, cu actori și regizori sigheteni și colaboratori de la teatrele profesioniste din Baia Mare , Satu Mare sau Cluj Napoca.

Ne amintim cu respect de spectacolele în care au jucat: medicii Tiberiu Circa, Ioan Ursu, Ioan Vlad, Ion Moigrădeanu, Liviu Munteanu, Vasile Bodnar, de la Baca Națională Gheorghe Codrea și Ioan Todea, profesorii Eracle Titircă, Aurelia Vișovan, Alexandrina Năstase, Coca Șuteu, Florian Lică, Constantin Calogherato, Ioan Ardelean-Pruncu, Dorel Todea, la care se adugă Iosif Pârșe, Ioan Tărâță, Mircea Iodi, Cornel Huban și mulți alții; regizori locali: Ludovic Brukstein, Eracle Titircă, Nicolau Marcel, Maria Leordean, Miron Popovici, Ioan Ardelean, Dorel

Todea și regizori profesioniști din Baia Mare, Satu Mare, Cluj Napoca,dintre care ne amintim de Mircea Popescu, Cornel Mititelu, Marin Aurelian). Să mai precizăm că sala STUDIO era dotată cu reflectoare, cu tehnica de scenă, că erau decoruri realizate de scenografi profesioniști, era chiar o persoană care se ocupa de machiaj având o trusă care s-a folosit multă vreme.

După 1989 activitatea teatrală a intrat în „relaș”- adică a urmat un interval de timp în care nu s-au mai prezentat spectacole ale actorilor amatori- sigheteni.

După înființarea Centrului Clutural Sighetu Marmației, în cadrul proiectelor de revigorarea a activității artistice, au fost montate (în perioada 2015-2019) piesele: „Un musafir neașteptat”, de Ludovic Bruckstein; „O noapte furtunoasă” de IL Caragiale; „Janka” adaptare după Oscar K. Speace; „OFELIA” o adaptare după celebra piesă „Hamlet, prinţ al Danemarcei” de William Shakespeare; „Adolescentul” de Horia Lovinescu (secția tineret) în regia artistică a lui Dorel Todea și piesa piesa „Curajul mamei mele”, a dramaturgului George Tabori, în traducerea lui Victor Scoradeţ, regia artistică Jennifer Herszman Căpraru (Teatrul Asylum – Canada), asistent de regie Dorel Todea. Pieselor de teatru li s-au adăugat spectacolele cu scenarii scrise de Dorel Todea și prezetate de secția de tineret a Teatrului sighetean dintre care amintim:“Dor de Eminescu “,

“Cântecul cerbilor“ (versuri Tiberiu Utan),“ Cămașa de in “ (versuri Gheorghe Pârja), “Ființă întru poezie“ versuri Grigore Vieru, spectacolele din cadrul “Festivalului de teatru scurt“, divertismentul “Moda la palat“, spectacolul ”Priere pour l’eternite”- text și regia artistică Dorel Todea, traducere în limba franceză Gafia Galay și Jean-Louis Chancerel, spectacole dedicate sărbătorilor naționale etc.

Prima piesă care a văzut luminile rampei a fost **„Un musafir neașteptat”, de Ludovic Bruckstein,** având în rolurile principale doi tineri de vârsta personajelor Ileana Victoria Dunca și Andrei Hotico (studenți) alături de Dorel Todea- actor, regizor, scenograf. Deși textul piesei a fost scris în anul 1961, subiectul s-a dovedit a fi, mai mult ca oricând, de actualitate. Studenta Ileana Victoria Dunca a interpretat rolul Silviei, dovedind, pe lângă calități de actriță, multă sensibilitate, trăind drama pe care o suferă personajul. Andrei Hotico (și el student la UBB extensia Sighet) a jucat cu naturalețe, a nuanțat, s-a mișcat dezinvolt, realizînd un personaj credibil. Decorurile au fost realizate cu largul sprijin al S.C. ARCER SRL, Sighetu Marmației, a bunăvoinței domnului George Ofrim. Spectacolul a dovedit că în oraș sunt actori-amatori cu un pontețial mare, care așteaptă să fie valorificați. Trebuie subliantă atitudinea publicului sighetean, care atât la matinal cât și la premieră, a reacționat excepțional, răsplătind cu aplauze interpreții, aducând și un omagiu celui mai prolific scriitor sighetean, Ludovic Bruckstein, de la nașterea căruia se împlineau 95 de ani

(a fost profesor la Colegiul Național Dragoș Vodă și director al Școlii de artă

”
Gheorghe Chivu
”

).

A urmat **„O noapte furtunoasă” de IL Caragiale**. O lume pe care o știam apusă, a înviat sub ochii spectatorilor etalându-și sentimentele puternice de iubire și de ură, trăiri intense ce se ivesc ușor-ușor, pe măsură ce se desfășoară reprezentația. Distribuția a fost următoarea: Jupân Dumitrache (Florin Dragoste), Veta (Ileana Nemeş), Ziţa (Luminiţa Colopelnic), Rică Venturiano (Valeriu Vama), Nae Ipingescu (Dorel Todea), Chiriac (Bogdan Paşca), Spiridon (Darius Colopelnic. Regizorul Dorel Todea, a venit cu o montare originală, într-un decor bine gândit, cu elemente noi care completează atmosfera din epocă.

Sala de spectacole a Centrului Cultural a devenit neîncăpătoare pentru sighetenii prezenți în număr mare la reprezentația cu piesa "O noapte furtunoasă” de de I.L.Caragiale, având în rolul lui Dumitrache, pe îndrăgitul actor Adrian Păduraru, invitat special în această distribuție, spectacol în regia lui Dorel Todea. "Actorii“ - amatori…de teatru, care au profesii diferite, pentru care muncesc zi cu zi, au evoluat cu dăruire alături de cunoscutul actor Adrian Păduraru, trăind împreună o experiență artistică unică: jocul unui actor profesionist- un adevărat recital de maestru și cerința de a se ridica la cel mai bun nivel artistic pe care îl poate da un actor amator. Jupân Dumitrache (actorul Adrian Păduraru), cherestegiu şi căpitan în Garda civilă, merge la spectacol la Gradina Union împreună cu Veta (Ileana Nemeş), consoarta dumisale şi Ziţa (Luminiţa Colopelnic), cumnata sa. Foarte atent la onoarea sa de familist, observă că Rică Venturiano (Valeriu Vama) priveşte prea atent la damele sale. Povestea aceasta i-o spune cu lux de amănunte colegului său de rond, ipistatul Nae Ipingescu (Dorel Todea). Rică se îndrăgostise de fapt de Ziţa, de la care primeşte un bileţel prin care este invitat la ea acasă. Încurcând numerele de la poartă Rică nimereşte acasă la jupân Dumitrache stârnind un scandal de pomină. Totul este bine când se termină cu bine căci Veta rămâne în continuare cu amantul ei Chiriac (Bogdan Paşca), Ziţa îl uită pe Ţircădău, fostul ei soţ, prea beţiv şi mitocan şi rămâne cu Rică, Spiridon (Darius Colopelnic), băiatul în casă rămâne cu ţigările sale, Nae Ipingescu citeşte în continuare “Vocea patriotului naţional” fără să priceapă ceva, iar jupân Dumitrache rămâne un straşnic apărător al onoarei sale de familist.

Jucate cu aplomb de actorii Secţiei de Teatru a Centrului Cultural Sighetu Marmaţiei, personajele caragialeşti ale sfârşitului de secol XIX se dovedesc apte de a-şi afirma actualitatea. Totul a fost făcut cu profesionism: jocul actorilor, costumele (Casa Vassilev şi donaţia Laurenţiu Batin), decorurile (realizate cu sprijinul d-lui George Ofrim prin firma ARCER), luminile şi ilustaţia muzicală, dovedesc că la Sighetu Marmaţiei există talente indiscutabile. Aplauzele spectatorilor au răsplătit interpreții, confirmând realizarea uni eveniment teatral de

excepție. Concluzia este una firească: municipiul Sighetu Marmaţiei poate avea o viaţă cultural-artistică la cel mai înalt nivel ! Au urmat spectacole de suces prezentate pentru un număr mare de spectatori din Sighetu Marmației, Biserica Abă din Ucraina și Wiener Neustadt din Austria, fiind o piesă jucată în aproape 40 de reprezentații !!!

Spectacolul cu piesa „**Janka”** având la bază un text de Oscar K. Speace, traducere din limba engleză Ioan J. Popescu, pus în scenă într-o nouă viziune regizorală, prezintă pe Janka în cele patru ipostaze, la patru vârste diferite, lansând un mesaj de condamnare a crimelor din cel de al doilea război mondial, un mesaj de pace şi toleranţă ! O dramă după o poveste adevărată care a început la Sighetu Marmației în cel de-al Doilea Război Mondial. Personajul Janka Festinger, s-a născut la Sighet la 16 noiembrie 1916 și a murit în 1994, dar povestea ei a rămas, spusă de copiii ei David și Oscar Speace, întru-un documentar artistic. Ioana Vraja (Janka la maturitate) a interpretat cu cu sobrietate dar cu putere un text dificil, plin de elemente dramatice, Alina Marina (Janka în lagăr) s-a dovedit o adevărată actriță, impresionând prin evocarea momentelor dramatice din lagăr, Adela Neag a avut o interpretare elegantă, plină de sensibilitate, evocând momentele fericite ale personajului, o supriză deosebită a produs-o Denisa Vraja (*acum studentă la teatru*) care a interpretat cu aplomb, cu o adevărată maiestrie actoricească personajul la vârsta copilăriei, de la Sighet, în perioada când începea drama familiei Festingher. Prologul spectacolului a fost interpretat de Dorel Todea, întruchipându-l pe Oscar, ca apoi să treacă la pupitrul muzical și de lumini. In această distribuție, piesa a fost jucată la sediul Centrului Cultural de foarte multe ori spectacolul fiind prezentat și la Viena-Austria pentru comunitatea românească.

Piesa a fost reluată în 2019, într-o distribuție nouă, sub titlul “Scrisorile mamei“, dramatizarea și regia artistică Ioan Dorel Todea. Artistele au strălucit prin interpretarea fiecărei partituri cu sinceritate, trăind momentele dramatice sau frumoase, evocate în fiecare secvență (Nina Hoza (Janka la maturitate, Alina Marina (Janka în lagăr), Ioana Denisa Vraja (Janka tânără), Carmen Sorocan (Janka la adolescență) . Prologul spectacolului a fost interpretat de Dorel Todea, întruchipându-l pe Oscar.

În premieră absolută, Secția de Teatru a Centrului Cultural Sighetu Marmației a prezentat în interpretarea unui grup de tineri actori, o adaptare după celebra piesă „Hamlet, Prinţ al Danemarcei” de William Shakespeare.

Spectacolul **„OFELIA”** urmărește destinul acesteia, relațiile cu celelalte personaje, cauzele care duc la sinuciderea tinerei iubite a lui Hamlet. Adaptarea textului, scenografia, muzicală, efectele de lumini și regia artistică aparţin lui Ioan Dorel Todea. Este pentru prima dată când o trupă de amatori din Sighetu Marmației pune în scenă un text de William Shakespeare.

Costumele excepționale au fost confecționate de creatorul de modă Ileana Vassiliev.

Ideea acestei monodrame a venit direct proporțional cu dorința de-a crea un spectacol incitant pentru public prin modul în care personajul prezent conduce audiența în propriul univers. Din distribuție au făcut parte: Denisa Vraja (Ofelia), Adela Neag (Regina), Mihai Petrețchi (Hamlet), Alexandru Iura (Horațiu), Darius Colopelnic (Lartes), Dorel Todea (Polonius), o distribuție care respectă vârsta personajelor și care au avut ocazia unei experiențe artistice inedite. In **„OFELIA”**, actorii au fost (aproximativ) de vârsta personajelor din piesă, așa că talentul nativ al tinerilor și munca regizorală, distribuirea pe “rol manușă” a fost cheia unei reușite. Sinceritatea trăirii lor, imaginația, dăruirea, la care s-au adăugat costumele excepționale ale Ilenei Vassiliev, celelate efecte, muzica, luminile, au dus la realizarea unui spectacol unic în orașul nostru.

Pentru a stimula activitatea teatrală în Sighetu Marmației, fost inițiat evenimentul întitulat “Zilelor teatrului sighetean“ prima ediție având loc în perioada 7-20 mai 2015. Actorii sigheteni au prezentat piesele: “O noapte furtunoasă“ de I.L.Caragiale şi “Janka“ având la bază un text de Oscar K. Speace. În cadrul evenimentului au fost prezentate unsprezece spectacole pentru iubitorii teatrului din Sighetu Marmaţiei, dar mai ales pentru tineri. Elevii, din trupa de teatru a Colegiului Național Pedagogic “Regele Ferdinand“, a Colegiului Național “Dragos Voda“, Liceului Tehnologic Forestier, Liceului Tehnologic “Marmația“, au fost actori şi spectatori, deschizând posibilitatea permanetizării unor viitoare stagiuni de teatru, sau mai bine spus de readucerea în actualitate a tradiţiei teatrului în municipiul Sighetu Marmaţiei.

Centrul Cultural- Secția de teatru în colaborate cu Fundaţia de Cultură şi Educaţie Iudaică „Tarbut” din Sighetu Marmaţiei (președinte Peninah Zilberman) au pregătit și organizat reprezentaţia cu piesa **„Curajul mamei mele”,** a dramaturgului maghiar de origine evreiască George Tabori, în traducerea lui Victor Scoradeţ. Piesa tragi-comică redă publicului amintirile autorului legate de întâmplările nefericite la care a fost supusă mama sa în Budapesta anului 1944. Piesa a fost montată de regizoarea Jennifer Herszman Căpraru (Teatrul Asylum – Canada) asistent de regie Ioan Dorel Todea. Distribuția a fost de excepție, îmbinând experiența unor actori profesioniști cu talentul și dăruirea actorilor-amatori sigheteni: Ioana Dragoş Gajdó (Teatrul „Regina Maria” – Oradea), George Sfetcu (Teatrul „Aureliu Manea” – Turda) şi actori ai Centrului Cultural Sighet: Dorel Todea, Luminiţa Colopelnic, Florin Dragoste, Mihai Petreţchi. În colaborare cu Peninah Zilberman, președinta Fundaţiei „Tarbut”, Centrul Cultural a organizat și alte evenimente cultural-artistice reprezentative.

Secția de teatru a prezentat spectacole la Lausanne-Elveția, Lichtenwörth, Wiener Neustadt, Viena din Austria și la Biserica Albă din Ucraina. Spectacolele au avut loc în prezența unui

numeros public, a reprezentanților instituțiilor de cultură, administrative și a corpului diplomatic ce reprezintă România în țările respective**.**

Pentru a avea o activitate teatrală permanentă este nevoie de o sală cu o scenă dotată cu minimum de condiții tehnice, în acest moment municipiul Sighetu Marmației nu dispune de o a semenea sală. În așteptarea renovării Palatului Cultural și a Sălii de spectacole Studio-„Viorel Costin" reprezentațiile de teatru se vor restrânge la posibilitățile actuale, improvizate.

Zilele trecute a fost marcată Ziua Mondială a Teatrului, creată de Institutul Internaţional de Teatru în cadrul Congresului Mondial din 1961, la Viena şi a fost sărbătorită prima oară în 1962, la 27 martie, ziua în care se deschidea stagiunea Teatrului Naţiunilor, la Paris. De atunci, în fiecare an, la aceeaşi dată, comunitatea teatrală internaţională, artişti şi public deopotrivă, celebrează Ziua Mondială a Teatrului, ca un moment de afirmare a forţei de comunicare a artei scenice.

Mulțumim actorilor care au făcut posibilă prezentarea unui repertoriu de valoare, a unor spectacole care s-au bucurat de succes : Luminița Colopelnic, Ileana Nemeș,Nina Hoza, Ioana Vraja, Alina Marina, Adela Neag, Denisa Vraja, Florin Dragoste, Valer Vama, Bogdan Pașca, Darius Colopelnic, Ileana Dunca și Andrei Hotico, Carmen Sorocan ! Mulțumim d-lui Florian Szabo pentru spriinul tehnic, pentru fotografii și afișe, Ilenei Vasiliev pentru costume,un gând de recunoștință pentru regretatul George Ofrim pentru decoruri, tuturor celor care au susținut și sprijinit realizarea spectacolelor !

Ioan Dorel Todea

